

Ungdom har forbausende mangler i sin faktakunnskap om rusmidler. Dette må vies betydelig mer oppmerksomhet fra både helse- og skolemyndigheter

Unge trenger «varefakta» om rusmiddelbruk

I løpet av tenårene prøver de aller fleste norske ungdommer rusmidler. Først og fremst begynner de å drikke alkohol. I 2003 oppgav 84 % av 15–16-åringene at de hadde prøvd alkohol. Et økende antall unge mellom 15 og 20 år oppgir også at de har brukt illegale narkotiske stoffer, ifølge de årlige målingene til Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS). Rusbruk blant ungdom er et alvorlig helseproblem. Det er viktig at ungdom har god informasjon om hvilke skader rusbruk fører til, spesielt om alkohol, da det er vårt største rusmiddelproblem.

Undervisning om alkohol og narkotika er nedfelt i læreplanen for grunnskolen. I praksis får elever slik undervisning på sjette klasse-trinn, men det er ikke systematisk undersøkt i hvilken utstrekning og hvordan undervisningen foregår. En ny studie fra SIRUS kan imidlertid tyde på at kunnskapsformidlingen i stor grad har vært fånyttet (1). Studien konkluderer med at uvitenheten om rusmidler er betydelig blant norsk ungdom. Ekstra dårlig står det til med kunnskap om alkoholforbruk. Det er en sterk tendens til å overvurdere problemer knyttet til bruk av illegale rusmidler i forhold til skadevirkninger av alkoholforbruk.

Datamaterialet omfatter vel 20 000 unge i alderen 12–20 år. På seks kunnskapsspørsmål om alkohol og narkotika svarer omlag en tredel at de ikke vet, en tredel har riktig svar og den siste tredelen svarer feil. Halvparten av de unge visste ikke at alkohol krever flere menneskeliv enn narkotika. Blant elever i videregående skole var ikke kunnskapen om rusmidler blitt større.

Når vi vet at alkohol er det rusmiddelet som forårsaker mest helse-risiko og skade, er resultatet fra studien svært bekymringsfullt. Verdens helseorganisasjon har slått fast at alkohol bidro til 4 % av sykdomsbyrden i verden i 2000. Det er påvist at alkohol er risikofaktor ved 60 vanlige sykdommer. I tillegg henger alkohol og volds-utøvelse ofte sammen. Ifølge Legeforeningens nylig publiserte statusrapport om helsetjenester til ruspasienter, *På helsa løs*, er alkoholforbruk en av de største helserisikoene i ungdomsårene. Mange av de akutte helseskadene som unge utsettes for, er skader, ulykker og vold som direkte eller indirekte skyldes alkohol (2).

En internasjonal forskergruppe har nylig oppsummert at opplysningstiltak som har som mål å bremse unges etterspørsel etter rusmidler, har liten effekt. Forfatterne bak SIRUS-studien viser til en av de fremste forskerne på rusfeltet, Robin Room, og foreslår at i stedet for ambisiøse kampanjer for å påvirke ungdommens drikkevaner, bør skolene sette kreftene inn på å rendyrke faktaorientert kunnskapsformidling. Ungdom trenger «forbrukerinformasjon», i første rekke om alkohol. I statusrapporten anbefaler Legeforeningen ungdom å utsette alkoholdebuten så lenge som mulig, og støtter opp om en restriktiv rusmiddelpolitikk. Samtidig må vi erkjenne at

det å drikke alkohol hører en «normal» tenåringstid til. Holdningskampanjer er viktig, men ungdom trenger uansett basiskunnskap om alkohol og konsekvensene av alkoholforbruk.

Når det gjelder de narkotiske stoffene, er det særlig grunn til å styrke kunnskapsnivået om cannabis. 15 % av norske 15–20-åring oppgir at de har prøvd stoffet. SIRUS-studien tyder på ungdom ikke oppfatter hasj som et spesielt farlig stoff. De anser at faren er at hasjbruk fører til utprøving av andre narkotiske midler. Dette er bekymringsfullt da det avdekker manglende kunnskap om det man nå vet er de kanskje alvorligste farene. Ny kunnskap viser at det er sammenheng mellom bruk av cannabis og utvikling av alvorlige psykiske lidelser. Jo tidligere man begynner med cannabis, desto større er risikoen for å utvikle schizofreni. Forskere har vist at hasjbruk medfører moderat økt risiko for å utvikle psykotiske symptomer fire år senere. Særlig kan cannabisbruk få alvorlige konsekvenser for predisponerte og sårbare unge.

Med bakgrunn i ny kunnskap fraråder Legeforeningen på det kraftigste å legalisere cannabis. Vi ser også med bekymring på innspill som vil lempe på straffereaksjoner ved cannabisbruk, slik Jahreutvalget gjør i sin innstilling *NOU 2003: 15 Fra bot til bedring*. Her foreslås at erverv, besittelse og bruk av små kvanta narkotika til eget bruk straffes med forenklet forelegg. Mildere straff kan signalisere at samfunnet ser mindre alvorlig på bruk av illegale rusmidler.

Statusrapporten *På helsa løs* tar opp et bredt spekter av problemstillinger omkring helsetjenester for rusmiddelbrukere. Forebygging av skader pga. rusbruk hos ungdom må være et av de aller viktigste av satsingsområdene. Her trengs det bedre kunnskap – et ansvar for mange, men særlig for helse- og utdanningsmyndighetene.

Litteratur

1. Pape H, Storvoll E.E, Rossow I. Så feil kan man ta! En studie av unges kunnskap om alkohol- og narkotikabruk. Tidsskrift for ungdomsforskning 2006, 6(1): 97–109.
2. På helsa løs. Når rusbruk blir misbruk og misbruk blir avhengighet. Legeforeningens statusrapport om helsetjenester til ruspasienter. Oslo: Den norske lægeforening, 2006.

Torunn Janbu

Torunn Janbu
torunn.janbu@legeforeningen.no
president